

Učiteljski tovariš

Stanovsko politično glasilo J. U. U. — sekcije za dravsko banovino v Ljubljani

Mesečna priloga »Prosveita«

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Frančiškanska ulica 61. Rokopisov ne vračamo. Nefrankiranih pisem ne sprejemamo. Izhaja vsak četrtek. Naročnina letno 60 Din za inozemstvo 80 Din. Člani sekcije J. U. U. plačajo list in članarino. Oglasi po ceniku in dogovoru, davke posebe. Pošt. šek. rač. 11.753. Telefon 3112

Naše težnje in zahteve

Predlogi za finančni zakon za leto 1937./1938.

Vsako leto se skupno z državnim proračunom sprejme v narodni skupščini tudi finančni zakon, katerega določbe imajo zakonsko veljavo. Vsi zakoni, ki se pokažejo v praksi kakorkoli pomankljivi ali nepopolni, se spopolnjujejo in popravljajo s finančnimi zakoni. Ze več let se trudi naša stanovska organizacija, prepričati odločujoče faktorje, da je nujno potrebno sprejeti v finančni zakon gotove določbe, ki so velikega pomena in naravnost življenjske važnosti, ne samo za učiteljstvo, marveč predvsem za šolo in narodno prosveto. Težko bi bilo iznašati prav vse težnje in potrebe, za nujno pa smatramo poudariti najvažnejše predloge učiteljskega združenja za finančni zakon.

O vprašanju učiteljske stalnosti se razpravlja po vseh učiteljskih zborovanjih, mnogo smo o tem že pisali tudi v našem listu, toda to vprašanje je še vedno odprto.

Uzakonitev stalnosti učiteljstva narodnih šol v službi in na službenem mestu je najneobhodnejša potreba narodne šole in učiteljskega stanu. Učitelj, ki hoče v šoli dosegati vsaj zadovoljive vzgojne in učne uspehe, se mora poglobiti v otrokovo duševnost in spoznati vse okolnosti, ki vplivajo na otroka in njegov razvoj. Vse to pa je nemogoče brez temeljitega poznanja službenega kraja, njegovih gospodarskih in socialnih razmer. Študij vsega tega je odvisen od resnega dela, ki mora biti neprekinjeno in sistematično razdeljeno na daljši čas. Težka je ta učiteljeva naloga, toda izvršil jo bo, če bo imel potreben mir, da se lahko vsega posveti svojem delu. Vsaka prekinitve dela v šoli in vse kar jemlje učitelju mir in duševno ravnovesje, otežkoča in onemogoča učne in vzgojne uspehe. Interesi šole in uspehi šolskega dela so torej, ki nam narekujejo zahtevo po stalnosti. Vsemu učiteljevemu delu v šoli in izven nje povzročajo neizmerno škodo prav premetitve po službeni potrebi, tudi če ta ne obstoja, in to celo sredi šolskega leta. Nujno je potrebno odstraniti vse škodljive vplive, ki ogražajo uspehe narodne šole, kar se more zgoditi zgolj z uzakonitvijo stalnosti za učiteljstvo.

Naše gnotno stanje je od leta do leta slabše. Uredba o draginjskih dokladah iz leta 1935. je temeljila predvsem na trditvi, da so se cene vsem življenjskim potrebščinam znižale. V zadnjem času pa cene stalno naraščajo in je zaradi tega postal položaj državnega uradništva naravnost brezupen. Eksistenca uradniških družin je ogrožena. Zato je potrebno, da se službeni prejemki zvišajo, kar bi se najlaže uredilo z ukinitvijo uredbe o osebnih dokladah iz l. 1935. in s ponovnim uveljavljanjem uredbe o draginjskih dokladah iz leta 1932.

Težko gnotno stališče državnega uradništva so pojasnile vse uradniške organizacije v posebni spomenici, ki je bila pred kratkim poslana gospodu predsedniku ministrskega sveta.

V neposredni zvezi z ureditvijo gnotnega stanja učiteljstva je tudi avtomatično napredovanje v položajnih skupinah. Učiteljstvo je že imelo avtomatično napredovanje, toda z zakonom o uradnikih iz leta 1931., ki predvideva v § 46. sistemizacijo mest, je bilo avtomatično napredovanje ukinjeno in je napredovanje od takrat dalje vedno težavnije. Mnogi morajo čakati leta in leta, a na vrsto ne pridejo. Če bi se pa uvedlo avtomatično napredovanje, bi odpadle vse neprijetnosti, ki jih povzročajo dolgotrajno čakanje na napredovanje.

Akontacija na pokojnino je pereče vprašanje zadnjih let. Mnogi državni uslužbenci zbole in postanejo za službo nesposobni kljub temu, da so se zdravili 12 zaporednih mesecev. Na podlagi komisijskega zdravniškega izvoda so taki uslužbenci pozvani, naj vložijo prošnjo za upokožitev. Toda čakati morajo na upokožitev in pokojnino večkrat zelo dolgo.

Ako si je pridobil uslužbenec pravico do pokojnine na podlagi nesporno všteti službenih let, je podan razlog za njegovo upokožitev in je upravičen prejemati pokojnino. Če ta ne more biti takoj nakazana, naj bi ga akontacija rešila iz velike gnotne stiske. Velika uslužbenec je brez vsakih sredstev za preživljanje in pade v najhujše pomanjkanje, če mora delj časa čakati na nakazilo pokojnine. Najtežje je pač onim, ki morajo v pokoj zaradi bolezni, ker so jim nujno potrebna tudi sredstva za zdravljenje. Vsi taki primeri bi odpadli, ako bi vsakdo, ki gre predčasno zaradi bolezni ali po odslužbenih letih v pokoj, takoj, ko mu prenehajo tečaj aktivni prejemki, dobil nakazano akontacijo na pokojnino. Da bi bil ta predlog lažje sprejemljiv, je izdelalo združenje tudi posebno tabelo, na osnovi katere naj bi se nakazovala akontacija na pokojnino v višini ustrežajoči odstotku pripadajoče pokojnine.

Učiteljstvu, ki je službovalo na šolah bivših verksih avtonomij in privatnih šolah družbe sv. Cirila in Metoda, se ne vštavajo ta leta

v pokojnino. Zaradi tega so mnogi učitelji odnosno učiteljice v nevarnosti, da izgube 10, 15 ali še več službenih let. Upoštevati je treba dejstvo, da se je prav to učiteljstvo pred vojno nacionalno zelo eksponiralo in zaslužilo, da se mu priznajo leta, prebita na teh šolah, v državno službo, v pokojnino in za nje odmero. Prizadeto učiteljstvo je s svojim požrtvovalnim delom zaslužilo, če že ne več, vsaj toliko kot učiteljstvo na bivših šolah, potujočevalnicah našega naroda. V kompleks tega vprašanja spada tudi priznanje časa, prebitega v narodno obrambnem delu po l. 1919.

V zadnjem času je postalo aktualno vprašanje nostrifikacije izpitov. Učitelji jugoslovanske narodnosti, ki so polagali zrelostni ali praktični učiteljski izpit na ozemlju bivše avstroogradske monarhije v zasedenem ozemlju, in to po ratifikaciji rapalske pogodbe, bodo morali polagati ponovno oba izpita, in to pred sprejemom v državno službo. S to določbo je prizadetih precej naših tovarišev kontraktualcev, ki bi morali sedaj ponovno polagati po novih predpisih ne samo praktični, marveč tudi zrelostni izpit. Ker je veljala določba, da je pridobil učitelj kontraktualce pogoje za sprejem v državno službo tedaj, če je položil dopolnilni izpit iz nacionalne grupe predmetov, tedaj bi bilo povsem na mestu, da se s finančnim zakonom določi dostavek k § 71. zakona o narodnih šolah, ki bi dovoljeval nostrifikacijo zrelostnega in praktičnega izpita s položitvijo posebnega dopolnilnega izpita iz nacionalne grupe predmetov.

Nujno je tudi potrebna določba, da se v šteje v državno službo čas, prebit v pogodbeni službi.

Ze od leta 1931., ko je stopil v veljavo uradniški zakon, ki ne predvideva zvanja učiteljice ženskih ročnih del, se leto za letom ponavljajo predlogi za uzakonitev tega zva-

nja. S tem bi bilo namreč rešeno tudi vprašanje napredovanja onih učiteljic ročnih del, ki jih je uradniški zakon zatekel v državni službi.

Potrebne bi bile tudi določbe, ki bi dopolnjevale § 110. uradniškega zakona glede odpusta iz državne službe. Predvsem pa je potrebna ukinitvev zakona o avtentnem tolmačenju § 110. uradniškega zakona z dne 27. decembra 1932.

Tudi odredba § 30., odstavek 1., finančnega zakona za leto 1933./1934., ki izpreminja §§ 51., 84. in 113. zakona o narodnih šolah, naj bi se ukinile in bi ponovno veljale določbe glede maksimalnega števila učencev v enem razredu (40) in glede stanarine, ki pripada vsemu učiteljstvu, poročenim prav tako kot samskim. Tudi dodeljenemu učiteljstvu naj se vrne pravica do stanarine. Določba o oprostitvi razrednega pouka onih upraviteljev na šolah z 12 razredi bi bila s tako določbo ponovno uveljavljena.

Za nova postavljena učiteljskih pripravnikov ob nujno potrebno v novem proračunu kreirati vsaj 2000 novih pripravniških mest.

Ze v prejšnjih letih je stavilo naše združenje predlog, naj bi se vsi učitelji, ki morajo podati ostavko na državno službo zaradi odslužitve kadrovskega roka, ponovno sprejeli vanjo takoj po odslužitvi vojaške dolžnosti.

Z lanskim finančnim zakonom je stopil v veljavo nov disciplinski postopek za učiteljstvo. Doslej pa ta postopek še ni uveden, ker je šele pred kratkim izšel pravilnik. Toda za učiteljstvo bi bil povsem zadovoljiv le disciplinski postopek po določbah uradniškega zakona. Le ta bi povsem ustrezal organizaciji prosvetne stroke in bo prilagojen razmeram, v katerih učitelj živi in dela.

Vsa ta vprašanja in še nekaj drugih obravnava poseben predlog, ki ga je izdelala ljubljanska sekcija JUU za finančni zakon za leto 1937./1938. in je bil v podrobnosti obravnavan predložen na odločilno mesto.

Kritika ruši in gradi

Letošnji praktični izpiti so opravljeni. Kar dovolj kandidatov je propadlo. Zakaj? Radi neresnosti, površnosti, pomanjkanja znanja, nervoznosti profesorjev ali kandidatov? Za padeč je vedno dovolj vzrokov. In kakšen dobiček imajo oni, ki so uspeli? Ponašljati jim ne bo treba, od izpita pa bodo ostale le še anekdote o guljenju, o profesorjih in propadlih.

Kdor še nima izpitnega krsta za seboj, naj se uči zgodovine, zemljepisa in slovenščine, kot v starih časih na šolski klopi. Za pedagoško nalogo lahko prelistava dela naših pedagoških vrhov, za administracijo naj se nauči tekst in številke členov tega in tega zakona, uredbe, pravilnika. Naj se ne gleda toliko na prakso kot na črko. Za nastop se oboroži s knjigami, priročniki, opleni zbirke učil, posvetuje naj se s praktičnimi šolniki.

Res, izpit v tej obliki je le ponavljanje mature. Ne vem, zakaj moramo mladi učitelji po 20 mesecih ponovno obvladati maturitetno snov. Sicer je izpit v novi obleki velik napredek proti staremu, a še zdaleka ne sodoben. Zakaj mora biti prav šola ono kljuse, ki vedno kopita v spoštljivi razdalji za življenjem?

Učiteljski abiturient pride iz šole nabit tako zvane splošne izobrazbe in sive teorije pedagoških ved. Čaka na prakso dolgo časa. Če more, obiskuje še filozofske fakultete pedagoški del. Razdvojem med telesnostjo, ki se bori za obstanek in za udejstvovanje v življenju ter med duhom, ki plove v visokih sferah psihologije, čiste filozofije in pedagogike (katerim nikakor nočem kratiti veljave), končno po dolgem moledovanju, z intervencijami stricev in tetk, le nastopi učiteljevanje na vasi. Ne pozna vasi, njenih zahtev in potreb. Med knjižno modrostjo in življenjem zeva prepada. Njegova mestna miselnost ga še bolj odtuja od vasi. Vsa prizadevanja se premnogokrat razbijajo ob trdem oklepu vaških navad, tradicije, konservativnosti in njemu tuje miselnosti. Izvenšolski vpliv vaških političnih skoroevčev in diktatorjev na šolo in učitelja prepada še poveča in vsa skrbno zgrajena profesorska stavba zropota v mladem šolniku na kup. Ko odbije še praktični izpit, lahko pozabi vso srednješolsko modrost in goji čebelice ali pa — prične študirati sebe, svoj položaj in dolžnost, okolje, njega razmere in zahteve ter šele nato po možnosti goji tudi čebelice. Začeti je torej treba natanko tam, kjer je srednja šola nehala ali odpovedala. Dvanajstmeseni pripravniški rok je neprestano eksperimentiranje s samim seboj in svojim delom. Ne zaključuje se z izpitom nego praviloma mora trajati vse življenje. Toda vse to je raztrgano, premnogokrat si nasprotuje, uspe pa deloma šele po več letih trdega dela. Smotrnosti ni, ki bi lahko bila, ako bi, recimo, izpitna komisija računala z njo.

V zelo različnih razmerah delamo. Vsakdo je prvenstveno navezan sam nase.

Pred komisijo pa velja geometrična daljica kot platforma in z matematično natančnostjo se odmerja uspeh. Zato predlagam, da se v prošnji za pripustitev k izpitu ukine priloga: Opis življenja in omike in naj se uvede rajši poročilo o delovnih in socialnih razmerah kandidatov. To poročilo naj potrdita upravitelj in sreski šolski referent. Opisuje naj: kolikorazredna je šola, kako je organiziran razred, število učencev, krajevne gospodarske socialne prilike in kandidatove osebne razmere, ki bi mogle vplivati na njegovo delo. To poročilo naj bi komisija pri ocenjevanju upoštevala. Potem se najbrž ne bi več dogajali temu slični primeri.

Prilavica na gorski obmejni enorazrednici je bila poročena z brezposelnim bolnim kmečkim sinom brez imetja in je imela nekajmesečnega dojenčka. Opravljala je svojo službo, gospodinjke posle in se pripravljala za izpit. Prvič je propadla in zapravila za izpit nad polovico mesečne plače. Drugič je dosegla prav dober uspeh. Toda po pošti prejme po daljšem času diplomu z dobrim uspehom. Diplom je poslala v popravek. Spet je minulo več dolgih dni, preden ji je bila vrnjena. Med tem so drugi pripravniki vložili prošnje za napredovanje in po dobrem mesecu že napredovali. Ona pa je po tuji krivdi zamudila pravi rok in nad poldrugo

Naša vas in njen učitelj

(Učiteljski pokret.)

Živimo na prelomnici dveh razdobj. Kulturne, socialne, gospodarske in druge sestavine sodobja, zgrajene v težki borbi, v znoju in krvi, na osnovi načel individualistično liberalističnega nazora preteklega stoletja, se rušijo v svojih temeljih. Stare etične vrednote in gospodarske tvorbe, ustvarjene v tem razdobju, propadajo, ker so izgubile vez s stvarnostjo in s tem opravičilo svojega obstoja. V ospredju pa se rišejo obrisi novih oblik, novih nazorov in gledanj, novih poti. Med preteklostjo in bodočnostjo pa se v silnih krčih in trzavicah vije človeštvo.

In sredi tega dogajanja stoji naša vas. Oglejmo si jo, kako živi, kaj dela in kakšna je njena vloga v kipenju sodobnega življenja. Gledana iz perspektive nedeljskega turista izgleda še dokaj prijetno. Njeno naravno okolje, umerjenost njenega življenjskega tempa, navidezna oddaljenost od sodobnih socialnih trenj, nekaka stabilnost in solidnost njenega gospodarskega izživljanja, patriarhalna preprostost njenih socialnih prilik, samoniklost njene kulture in etike, zajete v stare šege in navade, in primitivnost njene civilizacije, učinkujejo idilično na človeka iz večjega civilizacijskega centra, polnega tegob in trenj, izvirajočih iz težke borbe za obstanek sodobnega človeka in do skrajnosti svojevrstnih odnosov med posameznimi družbenimi plast-

VSEBINA:

Naše težnje in zahteve.

Kritika ruši in gradi.

Naša vas in njen učitelj.

Kulturna društva in učitelj na naši vasi.

Naš Glas: Odnosi med šolo in vasjo. —

Prva opazovanja.

LISTEK: Teden učitelja Mihe Hopsase.

† Tov. Jamškovi v slovo.

Splošne vesti. — Učiteljski pravnik. — Kaj vse pišejo o učiteljstvu, šoli, prosveti in JUU. — Naša gospodarska organizacija. — Učiteljska tiskarna. — Mladinska matica. — Šolski radio. — Stanovska organizacija JUU.

leto po izpitu živi še vedno ob pripravniški plači. Po 6 letih je še vedno pripravnica. Kdo ji bo vrnil izgubo let in denarja? Kdo se zmeni za njene težave?

Pismene izpitne naloge so prečesto nevarne čeri za kandidate, niso pa objektivne odraz njegovega znanja in dela. Naj bi se poskusilo takole:

Izpitna komisija izda temo obeh nalog vsaj 6 mesecev pred izpitom. Teme naj bi bile strogo konkretne. Njih korenine naj bi našel kandidat često v svojem delu in njegovem miljeju. Tako bi se lahko temeljito poglobil v snov in jo obdelal z vseh vidikov. Naloge naj bi nato ne šle v arhiv za določeno dobo let in nato za makulaturu, ampak naj bi služile kot osnova in ilustracije pri študiju teoretskih strani pedagogike in sociologije v seminarjih. Svojo tezo naj bi vsak kandidat zagovarjal pri ustnem izpitu, kjer, upam, bi komisija z lahkoto ugotovila njegovo inteligenčno stopnjo in splošno usposobljenost. Za to je najbrž izpit. Praktični nastop naj bi bil v kandidatovem razredu ves šolski dan. Kandidat naj bi delal popolnoma v okviru svojega delovnega programa. Izpitno komisijo za nastop naj bi tvorili: profesor pedagogike ozir. metodike z učiteljske šole, sreski šolski referent in upravitelj šole. Kjer kandidat sam upravlja šolo, pa kak sosedni upravitelj. Vsi člani komisij bi morali prejemati posebno nagrado pri izpitu, toda ne iz pripravniških žepov. Prejemali naj bi po številu prijaviteljev, odštevši one, ki so že enkrat bili na tem izpitu. Upam, da bi s tem odpadlo reprobiranje kandidatov v tako poraznih številkah, toda tudi kdor bi se drugič javil na izpit, naj bi plačal pripravniškim gnotnim razmeram ustrežajočo pristojbino. Za nastope naj bi pedagog dobil pa še potni pavšal, kot ga prejemajo sreski šolski referenti.

Profesor pedagogike bi se pri teh komisijskih inšpekcijah mogel vsaj v glavnem prepričati o tehtnosti in upravičenosti kandidatovih pismenih in ustnih trditvev ter zaključkov. Spoznal bi pa tudi razmere, v katerih živimo mladi učitelji. Upam, da bi mu to pri nadaljnji vzgoji učiteljskega naraščaja le koristilo, naraščaja pa tudi.

Izpit bi trajal manj časa in bi bil cenejši. Dosegel bi svoj namen, ker bi teoretske smerne, pridobljene na šolskih klopah oživele v praktičnih izkušnjah.

Predlagam anketo o tem vprašanju ter se zanašam na gostoljubnost predalov »Učiteljskega tovariša«.

Pavčič Marijan.

mi. Toda, kako je ta slika varljiva, kako neresnična, se pokaže vsakomur, ki je imel priliko ogledati si jo od blizu in zaživeti vsaj delček njenega resničnega življenja. Vas, kot prvobiten izvor vseh kulturnih, socialnih in gospodarskih tvorb, ki jih je ustvarilo človeštvo od svojih početkov pa do danes, deli usodo matere, ki je rodila otroke, jih vzgojila in poslala v svet, kjer so zaživeli svoje samobitno, razgibano življenje. A sama je ostala doma kot čuvarica starih tradicij, stare miselnosti in domačega ognjišča; osamljena, mnogokrat nerazumljena. Še večkrat pa nerazumevajoča, bohotno kipenje in vrenje v življenju, kateremu je sama bila izvor. Vas, zajeta v tisočletne tradicije, čuvarica spominov na najprvotnejše vzgibe človeškega duhovnega življenja, skoraj odrezana od večjih dogajanj v družbi, je nujno postala specifično težak, k statičnosti težek element, ki ga dinamika družbe in njen življenjski tempo stalno prehitveta. To je osnovna, karakteristična poteza vasi in to je tudi njena tragika, četudi moramo priznati, da sta jo mnogokrat v zgodovini ravno njena nagnjenost k statičnosti in njen odpor proti progressu očevala marsikaterih zablod in nepravilnih korakov, ki niso bili prizanešeni drugim, živahnejšim in bolj razgibanim socialnim tvorbam. S tega gledišča moramo gledati na